

УДК 343.9

Віталій Олегович НАЙДА,

курсант 3 курсу факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Михайло Ігоревич ФІАЛКА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ФОРМУВАННЯМИ В ХОДІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Органи Національної поліції переживають період якісних трансформацій, який полягає у докорінному переосмисленні питання взаємодії з населенням, формуванні у цьому аспекті нового бачення взаємодії поліції з громадою, за яким остання виступає повноцінним партнером поліції у попередженні вчинення злочинів.

Взаємодія поліції і населення у сфері забезпечення громадської безпеки і публічного порядку сьогодні повинна базуватися на нових принципах. Участь повинна бути добровільною, неформальною і служити, насамперед, інтересам громадян. Такого роду взаємодія повинна бути організована на основі двох фундаментальних принципів: урахування громадської думки і активна співпраця при вирішенні поставлених завдань [1, с. 229].

Останнім часом в Україні має місце ситуація, коли на рівні областей чи обласних центрів створюються формування, які мають статус громадських організацій, муніципальної варти (у деяких населених пунктах муніципальної поліції), при чому остання може бути як комунальним підприємством, так і громадською організацією, або так званих національних дружин.

Аналізуючи установчі документи, якими зазначені формування керуються у своїй діяльності (положення або статuti), можемо виділити основні завдання вищевказаних формувань: забезпечення безпеки і охорона законних інтересів громадян; участь в охороні правопорядку і його забезпеченні в місцях концентрації населення; підтримання громадського порядку під час проведення масових заходів; боротьба з хуліганством, пияцтвом, алкоголізмом, розкраданнями державного і приватного майна, запобігання іншим злочинам, у тому числі вчинених представниками правоохоронних органів.

У процесі взаємодії поліції з громадськими формуваннями у ході запобігання злочинам проти громадської безпеки і публічного порядку використовуються різні форми. Найбільш розповсюдженою формою є спільне патрулювання території, рейди в місця концентрації злочинного елемента.

Після Революції гідності розпочався процес збільшення частки громадських формувань, що спрямовують свою діяльність на запобігання злочинам проти громадської безпеки і публічного порядку.

Таким чином, аналізуючи зазначені вище явища, можна прийти до висновку, що значна кількість громадських формувань, що спрямовують свою діяльність на запобігання злочинам проти громадської безпеки і публічного порядку, є наслідком домінуючих у період після Революції гідності тенденцій недовіри до правоохоронних органів, самостійного захисту прав і свобод, а також кризових явищ в економічній, політичній та соціальній сферах. Як втілення цих явищ постали так звані «Національні дружини», що у своїй діяльності, в певній мірі, протиставляють себе поліції та правоохоронним органам.

Зазначена ситуація існування та діяльності зазначених формувань спричинила цілу низку проблемних питань, зокрема:

- 1) наявність в Україні підрозділів, що мають схожу форму, знаки розрізнення, символіку (Національна поліція та муніципальна варта);
- 2) правова невизначеність меж та рамок діяльності певних формувань (наприклад, «Національні дружини»);

3) різноманітність форм взаємодії формувань у сфері громадської безпеки і публічного порядку з Національною поліцією залежно від регіону (області), різні завдання, що ставлять перед зазначені формування;

4) конфлікти з місцевим на населенням та органами влади.

Зазначена ситуація разом з перерахованими кризовими явищами, тенденціями та проблемами має стимулювати, на нашу думку, активний пошук нових форм діяльності громадських формувань у ході запобігання злочинам проти громадської безпеки і публічного порядку. Тому що взяття на себе громадою функцій державних органів є характерним історично для кризових періодів. Так, наприклад, у Сполучених Штатах Америки часів боротьби за незалежність, проти британських загонів спочатку виступили загопи народної міліції, які діяли до моменту формування централізованої армії під керівництвом Вашингтона. На сучасному етапі, такою «армією» виступає національна поліція, яка з кожним днем все менше потребує сторонньої допомоги у сфері виконання своїх безпосередніх повноважень.

Такі форми як спільне патрулювання та рейди, ми вважаємо, мають поступово відходити в минуле. Все це пояснюється дуже просто: охорона громадської безпеки та публічного порядку потребує відповідних навичок, підготовки, спорядження, зброї тощо.

З іншого боку, взаємодія поліції з громадськими формуваннями повинна охоплювати більш перспективні напрямки, а саме: консультативна (інформаційна) взаємодія; розробка і реалізація спільних соціальних проектів (програм, акцій) тощо.

При цьому зауважимо, що з боку національної поліції не варто нав'язувати населенню ті чи інші форми участі в роботі щодо забезпечення громадської безпеки і публічного порядку, а навпаки, стимулювати, заохочувати, розвивати громадську активність в цій сфері (не забуваючи – все це не повинно перебирати на себе повноваження Національної поліції). Варто одразу зауважити, що громадські формування є складними суб'єктами, і взаємодіючи з якими поліція має виходити не тільки з потреб певної громади у подоланні злочинності, але й безпосередньо з потреб громадського формування, з його завдань, характеру його діяльності.

У ході першого напрямку – консультативної (інформаційної) взаємодії доречно організувати зустрічі громадян з поліцейськими для вирішення конкретних завдань. На кожній такій зустрічі поліції доречно було б презентувати громадським формуванням та небайдужим до цього громадянам проспекти (брошури) з особистої та сусідської безпеки, давати поради, як не стати жертвою того чи іншого злочину в сфері громадської безпеки і публічного порядку, зокрема дії у разі терористичного акту, нападу банди тощо. Про час проведення та проблематику таких зустрічей заздалегідь інформувати ЗМІ для своєчасного ознайомлення громади.

У рамках другого напрямку – спільних соціальних проектів (програм, акцій) – доречно розробляти і реалізувати проекти силами поліції та громади.

До можливих напрямків такої проектної діяльності можна віднести:

1) проекти, націлені на перетворення в системі Національної поліції (проекти, які обов'язково мають узгоджуватися з керівництвом Національної поліції та МВС України, бути доцільними з точки зору політики держави);

2) проекти, спрямовані на вирішення завдань, що стоять перед Національною поліцією у сфері забезпечення громадської безпеки і публічного порядку і пов'язаних із нею сферах;

3) проекти, спрямовані на вирішення актуальних проблем суспільства чи держави (проекти, які спрямовані на цілий комплекс проблем різних сфер діяльності або окремих категорій населення (футбольні вболівальники, важкі підлітки тощо).

Щодо прикладів такої діяльності, то поліція Харківщини за часи реформування правоохоронних органів України активно долучалася до організації взаємодії з громадянами у сфері забезпечення громадської безпеки і публічного порядку [2, с. 120].

Так, поліцією Нововодолажчини було організовано акцію «Ніч кіно під відкритим небом». Проект було реалізовано за сприяння Громадської організації «Фонд місцевої демократії». Захід був спрямований на покращення рівня довіри до поліції шляхом показу соціальних короткометражних фільмів, в яких підіймалися проблеми про своєчасне інформування поліції про вчинення злочину у разі, якщо громадянин став свідком його вчинення, дій у разі вчинення певних злочинів, у тому числі проти громадської безпеки і публічного порядку.

Ми вважаємо, що створення спеціального підрозділу (департаменту, управління, відділу) з питань взаємодії з громадою та соціального проектування в структурі Національної поліції

України сприяло би належному організаційному оформленню діяльності поліції з взаємодії з громадою та створення спільних проектів.

Отже, бачимо, що протидія злочинам у сфері громадської безпеки і публічного порядку має відбуватися у тісному взаємозв'язку поліції з громадськими організаціями.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Стратегія і тактика протидії злочинності : монографія. Харків : НікаНова, 2012. 236 с.

2. Копіна О. П., Мірошник О. С., Сердюк О. О. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 124 с.

Одержано 12.03.2019

УДК 343.48

Анна Олександрівна НАУМОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Наталія Володимирівна КОБЕЦЬ,

старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО БАНДИТИЗМ

Функціонування в Україні банд, метою існування яких є вчинення озброєних нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, загрожує як громадській безпеці, так й життю, здоров'ю окремих громадян. У зв'язку з цим захист прав та свобод особи, її безпеки, інтересів підприємств, установ від злочинного посягання організованих злочинних утворень відноситься до пріоритетних напрямів сучасної кримінальної політики держави. Озброєні напади банд є найнебезпечнішою формою прояву організованої злочинності, які значно активізувалися за роки збройного конфлікту в Україні.

За даними правової статистики Генеральної прокуратури України у 2017 році на 66,7% зросла кількість бандитизму в Україні. Найбільше озброєних нападів вчинено у Харківській, Запорізькій, Донецькій, Одеській областях та у місті Києві. Організованими злочинними утвореннями завдано суттєвої шкоди життю, здоров'ю потерпілим, юридичним особам, суспільним інтересам. Як свідчить аналіз слідчої практики, значна більшість озброєних нападів не розкриті.

Варто погодитися з В. П. Корж, яка визначила типові причини низького рівня розкриття озброєного нападу на інкасаторів. Насамперед це:

- низький рівень професійної підготовки оперативних співробітників;
- порушення законності при розкритті злочинів, використання неправомірних методів з метою розкриття злочинів;
- високий рівень корумпованості оперативних працівників кримінальної поліції;
- низький рівень організації оперативно-розшукової діяльності з виявлення ОЗГ, членів бандформування та запобігання їх злочинній діяльності;
- низький рівень професійної підготовки та підвищення кваліфікації слідчих;
- низький рівень професійної підготовки та перепідготовки спеціалістів експертно-криміналістичних підрозділів;
- руйнування слідів на місці події поліцейськими патрульної поліції, оперативними працівниками;
- незалучення хіміка, спеціаліста з юридичної психології, біолога, одоролога, балістика, інших спеціалістів до огляду місця події з метою виявлення слідів озброєного нападу;
- високий рівень корупції при підготовці та підборі кадрів, їх перепідготовці та підвищенні кваліфікації в системі Міністерства внутрішніх справ України;